

Elsőosztályú vasúti
bérletjegyem volt, hálókupét váltottam (életemben akkor először) a
Tátra-gyorsra. Krúdy Gyula utazott velem együtt. Azt mondta, hogy

ideges és ki szeretné magát aludni. De én azt hiszem, csak az a baja volt, hogy pénze van, ami nyugtalankodott a zsebében.

Kiszálltunk Poprád-Felkán a vonatból és míg a tátrai villamos indulására vártunk, beültünk a vasúti restaurációba egy krigli sör mellé.

Napos reggel volt, a pályaudvarról tisztán látszott a Magas Tátra kéklő hegygerince. Krúdy ismerte a csúcsokat. Az a Jégvölgyi-, az a Szalóki-, az a Gerlachfalvi-, az a Lomnici-csúcs, magyarázta és óriási lusta kezének roppant mutatóját fölemelte a távoli csúcsok felé.

Körülöttünk a nyaralni tóduló úri közönség csicsérgett. Persze, csupa pesti. Hegyvidéki túristának öltözött, síkföldi kereskedők, szvetterben és cvikkerrel az orrukon. Knickerbokerek, bőrberik, szíjon lógó kodakok, elegáns útikosztümben hangos nők. Zsivalgó gyerekek és egész fürtökben fiatal lányok, akik akkoriban kezdték el soványra tenyészteni magukat.

Krúdynak egyre jobban nem tetszett ez az egyveleg. A kezefejével megtörülte habos bajuszát, a roppant hegygerinc lábánál elterülő, ködös tájék felé intett és a honvágy melegével mondta:

— Arra van Késmárk.

Ez az ő édes vidéke volt, amerre a vörös postakocsi utazott az ősz pasztellszín hangulatában, csendesen álmodó kisvárosok macskakövein.

Addig kínozott, amíg fiákert fogadtunk és elindultunk Késmárkra.

— A Grand Hotel nem fut el, — magyarázta egy kicsit ellenséges gúnnyal, dörmögő basszusán Krúdy — holnap is el tudunk oda jutni.

Nem bántam meg a kirándulást. A bükk magasságköréből a fenyvesek régiójába jutottunk. Gyönyörű erdei utakon ment a fiáker. És maga Késmárk is, mint a tündérregében, úgy bontakozott ki, meghatóan kicsiny arányaival, finom fatemplomával, a tiszta, kis zipser házak között.

— Na végre, itt a fogadó! — szólalt meg Krúdy Késmárk főutcáján. — Telepedjünk meg egy órácákára.

Behajtottunk a «Freier»-vendéglő udvarára. A kocsis kifogott, zabos-tarisznyát akasztott a lovai fejére. Mi pedig bementünk a ragyogóan tiszta, kis étkezőhelyiségbe, amelynek falait a versengő sörgyarak színes reklámjai ékesítették.

Ringlit rendeltünk, sört, zónapörköltet. Krúdy rettenetesen értette a liturgiáját az ilyen vendéglői tartózkodásnak. Már abban is szakértelem volt, ahogy a sóskiflijét eltörte. Elvezte, hogy annyira ismer itt mindent. Tudta, hogy a békésen söröző vendégek kik, kicsodák? Melyik tanító, melyik kereskedő, melyik hivatalnok a városnál, a teljesen egyforma emberek közül.

Úgy dicsekedett vele, hogy milyen jó a pörkölt, milyen friss a sör, milyen kövér a vendéglősné, milyen tiszta a pincérlány, mintha az övé lenne az egész fogadó.

Nagyon szerettem Krúdyt. Szerettem hallgatni mély hangjának dörmögését. De néhány óra múlva mégis örületesen eluntam magam, hiszen nem való volt az én ritmusomnak ez a hely. Pedig ott maradtunk egészen estig, sőt éjszakára is. Krúdy zaeniálisan tudta húzni az időt. Tízóraival, ebéddel. Kizaklatta lustaságából a szőke pincérlányt. Csakugyan olyan volt, mint a vörös postakocsi regényes utasa. A tekintetével odavonzotta asztalunkhoz a kövér vendéglősnét, sőt magát a gazdát, Freier urat. Németül beszélt velük, holott nem tudott németül. Bólogatott, hallgatott. Nehéz szemének pillantásával kigombolta a szelíd pincérlány nyakán a blúzt, aki elpirulva, reszkető kézzel tette elé a kriglit. Odaragadtunk. Sör sörre jött. A múltni nem akaró délután ölmos csöndjében végre is kitörtem:

— Drága, jó Gyula bácsi! Menjünk már innen a frászbá, hisz meg kell itt örülni az unalomtól!

Krúdy lassan, a sörtől való kábulat súlyosságával fordította rám tekintetét. Csöndesen mondta:

— Hallgass! Nem hallod, milyen szépen zümmögnek a legyek az ablaküvegén!?

Beesteledett. Megvacsoráztunk. Krúdy átfordult a sörről a borra. Tíz óra körül váratlanul fölállt. Fogta a botját:

— Na, gyertünk! Elég sötét van már hozzá, hogy lányok után néhessünk odakint!

Csakugyan sötét volt. Tíz óra. Hadivilágítás a városban. Sehol egy lélek, sehol egy világos ablak. Végre egy pislogó gázlámpa alatt megláttuk a rendőr árnyékát. Krúdy odament hozzá és olyat kérdezett tőle, hogy a jámbor öreg rendőr kitátotta a száját bámulatában.

Mit cifrázzam? Ne ijedjen meg a nyájas olvasó, csupa erkölcsös dolog fog kijönni belőle. Krúdy azt kérdezte a rendőrtől, népies nyelven nevezve a szót, hogy merre van Késmárkon az örömtanya?

A késmárki rendőrön látszott, hogy föl van háborodva és a legjobban szeretne erkölcsi prédikációt tartani nekünk. De végül teljesítette, ami hivatalos kötelessége és megmagyarázta, merre kell mennünk.

Nekivágtunk a sötétségnek, amíg inkább ösztönből, mint ésszel,

kijutottunk a város szélére, ahhoz a házhoz, amelynek falát világszerte csúnya ábrákkal szokták telifirkálni az utcakölykök.

De itt nagyon sötét volt, nem látszott sem fal, sem kapu, sem lámpás. A fekete égen kis negyed-hold, mint egy fehér ostyahártya. A fényénél éppen csak annyit lehetett sejteni, hogy valami furcsa, nyomott épülettömeg elé jutottunk. Rozszant, kis fahídon lehetett odajutni a kapu elé, mert árok, vagy patak, talán a Poprád eltévedt ága övezte körül az épületet.

Dörömböltünk a kapun, amire odabentről, az udvar kerítésén át, éhredő aprójószág lármája felelt. Libák kezdtek gágogni, tyúkok kotyogni. Végül izgatott disznóröfögés vette át minden fölött a vezényletet.

Már azt hittük, hogy rossz helyen járunk, amikor fény gyulladt odabent, a láncos kapu csikorogva kitérült. És az ülomtól dagadtarcú asszonyon, aki a küszöbön állt, gyertyával a kezében, kétségtelenül megláttuk, — igen, ez az a hely, amit kerestünk.

Pedig inkább parasztasszony volt, mint rosszféle nő. Munkától eldurvult, darabos, nagy test. De az arcán, a papucsán, ahogy a kendőjét viselte, rajta volt valami abból a jellegből, amelyet a leghatalmasabbban Maupassant látott meg a Telier-ház leányain.

A dagadtarcú boszorkány rosszkedvűen bebocsátott bennünket az udvarra, amely — amennyire a sötétben látni lehetett — olyanféle volt, mint egy kis falusi vendéglő kertje, primitív lugassal, festetlen, kerek faasztalokkal.

A disznók röfögtek, a libák gáogtak. Egy másik gyertyaláng közelodott az udvaron. A gyertyafényben álmos, boglyas, ijedten kíváncsi, pepitaszoknyás, fél-paraszt lány, mezítláb. Megállt előttünk, zavartan féllábra állt, dörzsölni kezdte mezítelen talpával csupasz lábszárát.

Nagyon furcsa kezdett lenni ez az «amolyan» ház, amelyben, minden szokás ellenére, tíz óra után néhány perccel, már aludt az egész személyzet.

Kérdezősködtünk. Amire kiderült lassacskán, hogy jó helyen járunk. A ház az, aminek gondoljuk, de forgalom hiányában lassacskán átalakult önellátó testületté. Ki járjon az erényes zipser vidéken az ilyen helyre? A diákok kicsapják, ha megcsípi. A tanár fél a diáktól. A tisztviselőnek nincs pénze. A boltosok fiai huszonegyéves korukban házasodnak. Vigéc erre alig vetődik. Végül jóformán egészen elszoktak a vendégtől. És mert élni csak kell valamiből, ápolt, kis veteményeskertet csináltak az udvarukból, tyukászattá fejlesztették a majorságukat. Zöldséget, csirkét, tojást szállítanak erre-arra. Inkább csak ebből élnek. Korán fekszenek, korán kelnek. Maguk kapálnak, gyomlálnak a tulajdonukon. Jól vannak, boldogok. Az egyik nyitott ajtón be lehetett

látni valamelyik lány kamarácskájába. Fehérre volt meszelve a fal a szobácskában, búboskemence a sarokban, tarkadunyhás ágy, az ágy fölött rózsafüzér a falon.

Ezen a helyen csak vasárnaponként, alkonyatkor van egy kis mozgás, amikor eljönnek táncolni egyet a bátrabb iparoslegények. Nagy szenzáció volt hát a mi érkezésünk. Egyre gyűlt a sereg az udvaron. Mind boglyasan, kendősen, mezítláb. A mesterség öreg harcosainak vitriolmarta arcán harag látszott. Már meglették nyugalmaikat, minnek bolygatják őket fel ebből a nyugalomból? A fiatalabbak bámultak álmos szemükkal, mint a borjacska.

Tanácsstalanul néztünk egymásra.

— Mit lehet itt csinálni? — kérdezte Krúdy dörmögő hangja.

— Van kugli! — felelte az egyik veterán gránátos és mindjárt föl is lobbantotta a kuglinál a karbidlámpa lángját.

Hát kugliztunk. A borjacska állították a babákat. Mennydörögve, csattanva repült a golyó a dob deszkáján. Fölvertük az egész környéket. Húsz kutya kezdett egyszerre ugatni a fekete estében.

Amilyen egy helyen megülő ember volt Krúdy, az ördög tudja, meddig maradtunk volna ottan. Csakhogy nem volt bor. Mindössze szódavizet, vagy kracherlit tudtak adni. Olyan langyos, pirosra festett folyadékot, üveggolyósnyakú flaskákban.

Ettől Krúdy fölháborodott. Otthagytuk a fantasztikus házat ásítózó leányaival. A kendős Ftatatecta, aki bebocsátott bennünket, föltette utánunk a kapuláncokat.

Visszamenünk a fogadóba. Igazán szép, tiszta, fehér volt az ágy, fodormenta illatú. Lefeküdtem. És a nyári, nyitott ablakon át álomba-süllyedésemig hallottam Krúdy dörmögő diskurálását. Ő lent maradt az udvaron a csapossal, aki kinyitotta az ajtót.

Nem tudom, mit tudott csinálni egész éjszaka? Talán ivott, mulatott a csapossal? De úgy találtam reggel az ágyában, ahogy nagy dorbézolás után szokott lenni az ember. Le se volt vetkőzve rendesen. A nappali, keményített, plasztrónos ing volt rajta, kezén az összetört, bivalyszem-gombos manzsetta. A gyertyacseppes éjjeliszekrényre kiszórva a holmija. Ő maga hosszú testével oldalt feküdt az ágyon, horgogott iszonyatosan, a térde közé fogva a paplant.

Alig tudtam lelket verni beléje :

— Gyula bácsi, az Isten szerelmére, induljunk már innen valahova!

Kinyitotta a felszemén súlyos pilláját. De az arcát nem mozdította a párnán, úgy dünnögte fél arccal, fél szájjal, ellenségesen, egész világa és zsenije, gyilkos város és mondenség gyűlöletével:

— Te csak eridj. Nekem nem kell a Tátra. Én még mulatok itten egy kicsikét, aztán visszafordulok hazafelé.

Még jobban befelé mozdult, ropogott rajta a kemény ing, mintha egy ledöntött jegenye hengeredne meg. Annyit megtett, hogy elbúcsúzott.

— Na, szervusz!... — aztán elaludt. Egy darabig még ott álltam. Nézttem és sajnáltam hatalmas, sápadt fejét a párnán. Végül mégis otthagytam. Nem jó csatlós vagyok az ilyen borban úszókalandozáshoz.

• * *